

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

LÝ MAI PHƯƠNG

**HƯỚNG DẪN HỌC SINH ĐỌC HIỂU ĐOẠN TRÍCH
“AI ĐÃ ĐẶT TÊN CHO DÒNG SÔNG?” CỦA HOÀNG PHỦ
NGỌC TƯỜNG TỪ ĐIỂM NHÌN VĂN HÓA**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên, năm 2011

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

LÝ MAI PHƯƠNG

**HƯỚNG DẪN HỌC SINH ĐỌC HIỂU ĐOẠN TRÍCH
“AI ĐÃ ĐẶT TÊN CHO DÒNG SÔNG?” CỦA HOÀNG PHỦ
NGỌC TƯỜNG TỪ ĐIỂM NHÌN VĂN HÓA**

**Chuyên ngành : Lý luận và phương pháp dạy học Văn - Tiếng Việt
Mã số: 60. 14. 10**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS Nguyễn Thanh Hùng

Thái Nguyên, năm 2011

LỜI CẢM ƠN

Em xin bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc của mình tới GS.TS Nguyễn Thanh Hùng – người thầy đã tận tâm hướng dẫn, giúp đỡ em trong quá trình thực hiện và hoàn thành luận văn này.

Em xin chân thành cảm ơn các thầy giáo, cô giáo trong khoa Ngữ Văn và khoa Sau đại học - Trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên - Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện, giúp đỡ em trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Tác giả luận văn xin gửi lời cảm ơn tới gia đình và bạn bè đã tạo điều kiện, giúp đỡ, động viên tôi trong suốt quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Tác giả luận văn

Lý Mai Phương

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng, các kết quả trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận văn

Lý Mai Phương

MỤC LỤC

	Trang
Trang bìa phụ	
Lời cảm ơn	
Mục lục.....	i
Danh mục các kí hiệu, các chữ viết tắt.....	iv
MỞ ĐẦU	1
NỘI DUNG	8
Chương 1. MỐI QUAN HỆ GIỮA KÍ VĂN HỌC VÀ VĂN HÓA	8
1.1. Nguồn gốc văn hóa của văn học	8
1.2. Kí là thể loại văn học có khả năng biểu hiện sự phong phú của văn hóa	11
1.2.1. Nội dung biểu hiện của văn hóa trong kí	11
1.2.2. Đặc sắc văn hóa trong kí của Hoàng Phủ Ngọc Tường	14
1.2.3. Giá trị văn hóa trong kí “Ai đã đặt tên cho dòng sông ?”	20
Chương 2. VẬN DỤNG ĐỌC HIỂU KÍ “AI ĐÃ ĐẶT TÊN CHO DÒNG SÔNG ?” TRONG DẠY HỌC	25
2.1. Kiến thức cơ bản trong dạy học đọc hiểu tác phẩm văn chương.....	25
2.1.1. Quan niệm về đọc hiểu.....	25
2.1.2. Nội dung đọc hiểu	26
2.1.3. Tri thức đọc hiểu	27
2.1.4. Kỹ năng đọc hiểu	28
2.2. Đọc hiểu kí theo đặc trưng thể loại	31
2.2.1. Yếu tố bền vững của thể loại kí	31
2.2.2. Yếu tố thi pháp của kí Hoàng Phủ Ngọc Tường.....	35
2.3. Mô hình đọc hiểu kí của Hoàng Phủ Ngọc Tường	37

Chương 3. NHỮNG BIỆN PHÁP HƯỚNG DẪN HỌC SINH ĐỌC HIỂU “AI ĐÃ ĐẶT TÊN CHO DÒNG SÔNG ?” TỪ ĐIỂM NHÌN VĂN HÓA	43
3.1. Những khuynh hướng dạy học đọc hiểu “ <i>Ai đã đặt tên cho dòng sông?</i> ” hiện nay	43
3.2. Hướng dẫn đọc hiểu “ <i>Ai đã đặt tên cho dòng sông ?</i> ” trong chương trình và sách giáo khoa Ngữ văn.....	46
3.3. Thực trạng dạy học “ <i>Ai đã đặt tên cho dòng sông ?</i> ” ở trường Trung học phổ thông	46
3.4. Đổi mới dạy học đọc hiểu “ <i>Ai đã đặt tên cho dòng sông ?</i> ” từ điểm nhìn văn hóa	48
3.4.1. Lựa chọn kiến thức và bổ sung kiến thức cho bài dạy học “ <i>Ai đã đặt tên cho dòng sông ?</i> ”	48
3.4.2. Những kỹ năng đọc hiểu “ <i>Ai đã đặt tên cho dòng sông ?</i> ”	52
3.4.3. Bồi dưỡng tư tưởng, tình cảm, thái độ văn hóa cho học sinh trong quá trình đọc hiểu “ <i>Ai đã đặt tên cho dòng sông ?</i> ”	58
3.4.4. Xác định nội dung và cách thức gợi dẫn đọc hiểu đoạn trích “ <i>Ai đã đặt tên cho dòng sông ?</i> ”	59
3.4.5. Giao nhiệm vụ học tập cho học sinh	64
3.4.6. Kiểm tra, đánh giá yêu cầu cần đạt	65
3.4.7. Điều kiện và phương tiện dạy học đọc hiểu “ <i>Ai đã đặt tên cho dòng sông ?</i> ”	66
Chương 4. THỰC NGHIỆM DẠY HỌC “AI ĐÃ ĐẶT TÊN CHO DÒNG SÔNG?” TỪ ĐIỂM NHÌN VĂN HÓA	69
4.1. Mục đích thực nghiệm	69
4.2. Địa bàn thực nghiệm	69
4.3. Đối tượng thực nghiệm	69

4.4. Phương pháp tiến hành thực nghiệm.....	69
4.5. Tiến trình thực nghiệm.....	70
4.5.1. Thiết kế giờ dạy học đọc hiểu đoạn trích “Ai đã đặt tên cho dòng sông ?” từ điểm nhìn văn hóa.....	70
4.5.2. Dạy thực nghiệm.....	88
4.5.3. Dạy đối chứng.....	92
4.5.4. Đánh giá kết quả thực nghiệm.....	95
4.5.5. Kết luận chung về quá trình thực nghiệm.....	98
KẾT LUẬN	100
CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐƯỢC CÔNG BỐ	102
TÀI LIỆU THAM KHẢO	103
PHỤ LỤC	107

DANH MỤC CÁC KÍ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT

STT	Chữ viết tắt	Chữ viết đầy đủ
1.	GS	Giáo sư
2.	GV	Giáo viên
3.	HPNT	Hoàng Phủ Ngọc Tường
4.	HS	Học sinh
5.	NXB	Nhà xuất bản
6.	SGK	Sách giáo khoa
7.	SGV	Sách giáo viên
8.	THPT	Trung học phổ thông
9.	TPVC	Tác phẩm văn chương
10.	TS	Tiến sĩ

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Vấn đề đổi mới phương pháp dạy học đang là một vấn đề thu hút được sự quan tâm, chú ý của các nhà giáo dục nói riêng và toàn xã hội nói chung. Đây là một việc làm cần thiết và cấp bách, nhằm phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động của học sinh. Trong dạy học tác phẩm văn chương, đọc hiểu là mục đích cao nhất của việc đọc văn. Mặc dù, hiểu được tầm quan trọng và ý nghĩa của dạy đọc hiểu, nhưng vận dụng như thế nào có hiệu quả vào thực tế vẫn còn là điều băn khoăn với không ít giáo viên dạy Văn. Dạy thế nào để giúp học sinh vừa rèn luyện kỹ năng đọc hiểu vừa không làm giảm chất văn của môn văn là một vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu.

1.2. Thực tế dạy học văn trong nhà trường THPT hiện nay đang đứng trước “*sự khủng hoảng*”, “*chất lượng dạy văn, học văn trong nhà trường sa sút nghiêm trọng*” (Phan Trọng Luận). Cho đến nay, việc áp dụng phương pháp đọc hiểu vẫn chưa có sự thống nhất. Không ít giáo viên vẫn dạy học theo lối đọc chép, bên cạnh đó nhiều giáo viên dạy văn theo phương pháp đọc hiểu nhưng vẫn chưa lĩnh hội hết tinh thần của nó. “*Ai đã đặt tên cho dòng sông ?*” là bài kí mới được đưa vào chương trình nên vấn đề đọc hiểu tác phẩm còn gây trở ngại cho việc dạy của giáo viên cũng như sự lĩnh hội của học sinh. Từ đó dẫn đến hiện tượng chưa hiểu đúng và đầy đủ những giá trị của tác phẩm.

Đã có một số công trình khoa học nghiên cứu về vấn đề giảng dạy tác phẩm “*Ai đã đặt tên cho dòng sông ?*” nhưng sử dụng phương pháp đọc hiểu để khai thác tác phẩm từ điểm nhìn văn hóa thì vẫn chưa có công trình nào đề cập đến.

1.3. Trong những năm gần đây, các nhà nghiên cứu và phê bình văn học đặc biệt chú ý đến mối quan hệ giữa văn hoá và kí. Bởi kí là thể loại văn học sử dụng những tri thức văn hóa tinh thần. Cho nên, việc giảng dạy tác phẩm kí từ điểm nhìn văn hoá là một hướng đi cần thiết với mong muốn học sinh có thể tiếp nhận tác phẩm kí một cách phong phú và mới mẻ hơn. Đặc biệt, Huế là một vùng văn hoá đã đi vào thơ văn và lắng sâu trong tâm hồn của biết bao thế hệ người đọc. Hoàng Phủ Ngọc Tường là người con của đất Huế, viết về Huế với niềm say mê, sự tự hào và tình yêu thành kính. Cho nên, dạy học tác phẩm “*Ai đã đặt tên cho dòng sông ?*” nên liên hệ với những tri thức về văn hoá và con người xứ Huế. Đồng thời đánh giá được tài năng và đóng góp của Hoàng Phủ Ngọc Tường cho sự phát triển của loại thể kí nói riêng và văn học Việt Nam nói chung.

1.4. Hoàng Phủ Ngọc Tường là một trong những cây bút kí xuất sắc của Việt Nam thế kỉ XX. Trong hầu hết những sáng tác của mình nhà văn đã dồn toàn bộ tài năng, tâm hồn và trí lực cho đất và người xứ Huế. Là nhà văn đa tài, am hiểu rộng về nhiều tri thức văn hoá, lịch sử, địa lí, âm nhạc... sáng tác cả thơ và văn xuôi. Nhưng ông đặc biệt thành công ở thể loại kí, với nhiều tác phẩm được giới nghiên cứu, phê bình văn học cũng như bạn đọc đánh giá cao đó là: “*Ngôi sao trên đỉnh Phu Văn Lâu*”, “*Rất nhiều ánh lửa*” và tiêu biểu là “*Ai đã đặt tên cho dòng sông?*”. Đây là một bài kí hay nhưng khó dạy, bởi vậy, việc hướng dẫn cho học sinh đọc hiểu bài kí này là vấn đề cần thiết trong nhà trường phổ thông.

Từ những lí do trên, chúng tôi quyết định chọn đề tài: “***Hướng dẫn học sinh đọc hiểu đoạn trích “Ai đã đặt tên cho dòng sông ?” của Hoàng Phủ Ngọc Tường từ điểm nhìn văn hóa***”

2. Lịch sử vấn đề

Trong những năm gần đây, đọc hiểu là một thuật ngữ khoa học được giới nghiên cứu văn học và giáo viên dạy văn đặc biệt quan tâm. Từ khi đổi